

TÜRK TARIMI VE AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU

Prof. Dr. Orhan OĞUZ

Türkiye-AET ilişkilerinde en çok tartışma konusu yapılan yönlerden biri, bilindiği gibi Türkiye'ye tanınan tarım tavizlerinin aşınmaya uğramasıdır.

Gerçekten de, AET'nin 1960'lardan bu yana Akdeniz ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkeyle imzaladığı ikili ticaret anlaşmaları ve uyguladığı tercihli tarife rejimleri Türk tarım ürünlerine tanınan tavizleri önemli ölçüde aşındırmıştır. Söz konusu ülkelerin benzer ürünler ihracatçısı olmaları nedeniyle, herbirine tanınan tarım tavizleri, hem ülkemize hem de bu ülkelere tanınan tavizlerin değerini azaltmıştır.

Oysa, Katma Protokol hazırlanırken Türkiye'nin AET'den sağlıyacağını ümit ettiği en önemli yararlarından biri, bu ülkelere olan tarım ürünleri ihracatının artması idi.

AET'nin üçüncü ülkelere tanıdığı, fakat Türkiye'ye tanımakta güçlük çektiği tavizler, ümidimizi önemli ölçüde sarsmış bulunmaktadır.

Son Ortaklık Konseyi toplantısında, Türkiye, üçüncü ülkelere nisbetle Topluluktan **tercihli bir muamele görmesinin, anlaşmalardan doğan bir hak olduğunu önemle belirtmiştir.**

Topluluk ise, Türkiye'nin Topluluğa yönelik ihracatını ve bu arada tarım ürünleri ihracatını arttırabilmesi, bu ihracatı çeşitlendirebilmesi gereğinin idraki içinde olduğunu ve bu nedenle Türkiye için ihracat yönünden önem taşıyan tarım ürünlerinin Topluluk pazarlarına sürümlerini kolaylaştıracak tedbirleri, bu ürünlerin Topluluk pazarlarında karşılaştıkları diğer ihracatçı ülkeler rekabetini gözönünde bulundurarak almaya hazır olduğunu beyan etmiştir.

Yapılmış olan bu prensip beyanlarının tatbikatta ne netice vereceğini, önümüzdeki günlerde Toplulukla Türkiye arasında yapılacak müzakereler gösterecektir.

Söz konusu müzakerelerden olumlu sonuçlar alınmasını ve Türkiye'nin Toplulukla dış ticaretinde Türkiye aleyhine giderek büyüyen açığın bu vesile ile bir ölçüde de olsa azaltılması çarelerinin araştırılmasını dilemekteyim.

Son Ankara toplantısında kabul ettiğimiz tavsiye kararlarının Avrupa Parlâmentosunda görüşülmeleri vesilesiyle Klepsch'in sunduğu raporda, tarım konusu üzerinde önemle durulmuş ve Türkiye'nin Topluluktan istekleri yönünde bir çözüm tavsiye edilmiştir. Avrupa Parlâmentosu Genel Kurulu ise kabul ettiği karar da Topluluğun bu konuda bir uzlaşmaya varılması için daha fazla istek göstermesi ve ivedilikle iyileştirilmiş öneriler hazırlaması istenmiştir.

Topluluk organları Türkiye'nin haklı istekleri yönünde harekete geçirmeye destek olacak bu ifadeleri ve Klepsch'in Ortaklığımızın tarım sorunlarına yaklaşımını memnuniyetle kaydediyorum.

Toplulukla Türkiye arasında yapılacak tarım müzakerelerinde tarafların, Ortaklık Konseyinde varılan mutabakatın sonucu ortaya çıkan fırsatı en iyi şekilde değerlendirmeleri ve ortaklık bağıını, son zamanlarda kuvvetle etkileyen, bir ipotek'ten kurtarmaları gerekir, kanısındayım. Bunu yaparken tarafların şu hususlar üzerinde durmaları önem taşımaktadır.

1) Türkiye tarım sektöründe tanınacak yeni kolaylıkların Türkiye'nin tarım ürünleri ihracatını arttırabilmesi için, mevcut kolaylıkları iyileştirmesi diğer taraftan ise bu ihracatı çeşitlendirmesi esas olmalıdır.

Mevcudu iyileştirmeye ve yeni ihraç olanakları sağlamaya yönelik bu tedbirler tam üyeliğe yönelik ortaklığın geliştirme çabasında olan bir partönerle sürdürülmesi gereken işbirliği ve anlayış içinde alınmalıdır.

Şunu unutmamak gerekir ki, hedefi bir gümrük birliği kurmak olan anlaşmalarımız tarım sektörü içinde geçerlidir. Bu bakımdan Türkiye'ye bugün sağlanacak her yeni avantajın ortaklığımızın hedefine ulaşmasını kolaylaştırdığını gözönünde tutmak gerekir.

2) Türkiye ile Topluluğu, tarım ürünlerine tanınacak rejim konusunda çok çabuk karar almaya mecbur eden birçok neden vardır:

— Bunların başında Topluluğun bazı güney Avrupa ülkeleri yönünde ortaya çıkan genişleme perspektifi gelmektedir.

Yunanistan'ın Topluluğa katılma ihtimali İspanya ve Portekiz gibi Akdeniz ülkelerinin de yakın bir gelecekte aynı yola başvurma ihtimalleri karşısında Türkiye'ye tarım sektöründe sağlanmış bulunan avantajların uzun dönemde yeni bir değerlendirme-ye tabi tutulması zorunludur.

Kısa dönemde ise, Türkiye'nin Topluluktan istediği tarım avantajlarının, Yunanistan'ın tam üyeliğinin gerçekleşme şansının arttığı bir döneme rastlaması açısından ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Katma Protokol, tarım ürünleri sektöründe Topluluğun Türkiye'de sağladığı tavizleri belirli bir takvime bağlamıştır. Katma Protokolün 6 sayılı ekinde yer alan taviz listesi bu protokolün 25'nci maddesine göre belirli aralıklarla Topluluk tarafından genişletilecektir. Bu amaçla girişilen ilk teşebbüs aradan geçen zamana rağmen (2 sene) bilindiği gibi henüz olumlu bir sonuç vermemiştir. Topluluk Türkiye'ye verilecek yeni tavizler ararken üye ülkeler kendi menfaatleri açısından önemli rezervler koymaktadırlar. Yunanistan'ın katılması halinde Topluluklar Konseyinde bu ülkenin Türkiye'ye karşı bir vaziyet alması büyük bir ihtimaldir. Bu etkenin de dikkate alınmasıyla Türkiye'ye tarım sektörüne ilişkin tüm maddeler açısından, önceden tebit edilecek bir esnek taviz takvimi tanınması yukarıda söylediğim nedenlerle düşünülmektedir.

— Tarım ürünleri konusundaki müzakereleri sür'atle tamamlamanın diğer bir gereği ise konunun ister istemez siyasi bir niteliğe bürünmesi ile ilgilidir. Topluluğun, ülkemize tanıdığı ve anlaşmada yer alan «tercihli» rejimin muhtevasını ele alıp yeniden gözden geçirirken, oldukça yavaş davranması Türk kamu oyunda menfi etkiler yapmıştır.

Son ortaklık Konseyi, ortaklığımızın siyasi muhtevasını ön plâna alarak bildiğiniz mutabakatı sağlamıştır. Bütün dileğimiz bu prensip mutabakatının sür'atle olumlu neticelere ulaştırılmasıdır.